

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI O‘QUV AMALIYOTI JARAYONIDA PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH USULLARI

Maxkamov Xamidullo Qaxramonovich

Namangan Davlat Universiteti 2-bosqich tayanch doktoranti

E-mail: qdpimahkamov1989@gmail.com

Annotasiya. Pedagogik oliy o‘quv yurtlari talabalarini kasbiy faoliyatga tayyorlashning asosiy yo‘nalishlarini asoslash orqali ularni metodik tayyorlashning tarkibiy va funksional modelini takomillashtirishning mazmuni va darajalarini aniqlash ularni kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlarini beradi. Bizning tadqiqotimizda bo‘ljak o‘qituvchilarining kasbiy - pedagogik faoliyatining innovatsion texnologiyalarini takomillashtirish, hissiy-qadriyatli munosabati orqali ijobiy natijaga erishishi faoliyat turi sifatida tavsiflanadi.

Kalit so‘zlar. Bo‘ljak o‘qituvchilarni metodik tayyorlash, ta‘lim konsepsiyasi, integrativ bilimlar, innovasion metodlar, ta‘limiy vositalar, talabalarning kasbiy bilish faoliyati.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida kadrlar tayyorlash tizimini optimallashtirish, jahon andozalari asosida kasbga tayyorlashning takomillashgan mexanizmlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish masalalariga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Jumadan, Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan qaror va farmonlarda pedagogik ta‘lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida Mamlakatimizda ta‘lim-tarbiya tizimini yangi bosqichga ko‘tarish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini ilg‘or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish va oliy pedagogik ta‘lim bilan qamrov darajasini oshirish borasida izchil chora-tadbirlar amalga oshirib kelinmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasida tarbiya va o‘qitish usullari, axborot - kommunikasiya texnologiyalari hamda xorijiy tillarni puxta o‘zlashtirgan, ta‘lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash ko‘nikmalariga ega professional pedagog kadrlar tayyorlash[1], pedagogik kasbga qiziqishi yuqori bo‘lgan yoshlarni aniqlash hamda ularni maqsadli tayyorlab va tarbiyalab borishning uzluksiz tizimini joriy qilish maqsadida davlat pedagogika universitetining kunduzgi ta‘lim shaklida tahsil olayotgan 2-4-bosqich talabalari uchun haftalik o‘quv mashg‘ulotlari “4+2” tartibida, shu jumladan, darslarning 4 kuni oliy ta‘lim muassasasida, 2 kuni umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarida amaliyot o‘tash tartibida olib borilishini tashkil etish kabi vazifalar belgilab qo‘yilgan. Ushbu vazifalarni ijrosini ta‘minlash maqsadida nazariy bilimlarni amaliyot bilan birgalikda o‘zlashtirish maqsadida amaliyot ob‘ekti sifatida akademik

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

litsey, umumiy o'rta ta'lim maktablari va maktabgacha ta'lim muassasalari beligilab olingan.

Adabiyotlar tahlili:

1. Bugungi kunda oliy ta'lim muassalarida bo'lajak informatika o'qituvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlash, ularda kasbga oid pedagogik bilim, ko'nikmalarni shakllantirishga asoslangan muommolar yechimini topish va shu bilan birga raqobatbardosh kadr tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bo'lajak informatika o'qituvchilarni kasbiy faoliyatiga tayyorlashni takomillashtirish, nazariy va amaliy ko'nikmalarni tarkib toptirishda o'quv amaliyot mazmunini takomillashtirish kabi muammolarni echish R.X.Djuraev[2], N.A.Muslimov[3], Q.T.Olimov[4], SH.E Qurbonov, E Seytxalilov[5], J.E. Usarov, G.I. Muxamedov[6], B.S. Abdullaeva, M.H.Lutfillaev, N.I.Taylaqov[7] va boshqalarning, ta'limda pedagogik bilimlar va texnologiyalar, ularning ilmiy asoslari, olimlardan A.Azixodjaeva[8], A.R Xodjabaev[9] va boshqalarning tadqiqot ishlarida muayyan darajada tadqiq qilingan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak informatika o'qituvchilarni o'quv amaliyoti jarayonida pedagogik faoliyatga tayyorlash yo'llari muhokama qilinadi. Uning asosiy tarkibiy omillari va qismlari tavsiflanadi. O'zbekistonda pedagogika oliy ta'lim muassasalarida o'quv amaliyotlarni tashkil etish va kutilayotgan natijalari tahlili qilindi. Tahlil natijalari pedagogik kvalimetriyaga asoslanib baholanishi va metodik tavsiyalar berish bo'yicha yondashuvlar o'rganildi.

Tahlillar va natijalar.

O'qituvchi shaxsi, uning kasbiy malakasi, ijtimoiy yetukligi va ma'naviy boyligi bugungi kunda har qachongidan ham o'quv jarayoni samaradorligini ta'minlash, o'quvchi shaxsini tarbiyalash va rivojlantirishning eng muhim shartidir. Bo'lajak o'qituvchining ta'lim sifati, uning kasbiy kompetentsiyasining shakllanish darajasi bizning davrimizda o'qituvchilarning yangi avlodini tayyorlash jarayonining holati, uning zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga muvofiqligining eng muhim mezonidir. Ta'lim mazmuni va texnologiyalarini nafaqat doimiy va tizimli ravishda yangilab borish, balki bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash va pedagogik amaliyoti uchun yangi muhitni maqsadli ravishda shakllantirish kerak, bu ularning umumiy madaniy, umumiy madaniyatini rivojlantirishga imkon beradi. Oliy ta'limda o'quv amaliyotning asosiy maqsadi bo'lg'usi mutaxassislarni tashkilotlar, maktabdan tashqari ta'lim muassasalari, oromgohlarda o'quv, tarbiyaviy ishlarga kasbiy pedagogik va psixologik tayyorlash, ijodiy fikrlash, kasbiy mahorat va qobiliyatlari rivojlantirib boriladi.

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Talabalar bilimlarini amaliyotda qo'llanishi, hayotga tatbiq etishni o'rgansalar va bu jarayonda nazariy xulosalarga kelsalar ularning olgan bilimlari qat'iy ishonchga aylanadi. Pedagogik amaliyot shunday tuzilishi kerakki, talaba faoliyatdagi tegishli kompetensiyalarni o'zlashtiribgina qolmay, balki ularni tashxislash va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Integratsiyalashgan vazifalar tizimini va ularning bajarilishini baholash tizimini ishlab chiqish amaliyot dasturini ishlab chiqishda asosiy vazifalardan biridir. Amaliyot dasturini ishlab chiqish uchun asos bo'lgan kompetensiya yondashuvi kasbiy amaliy mashg'ulotlarning yangi sifatiga erishishga, real hayot sharoitida talabalarning kasbiy kompetensiyasining rivojlanish dinamikasini baholashga qaratilgan. O'qituvchilik amaliyoti jarayonida talaba tegishli kasbiy faoliyat (ta'lim, ijtimoiy soha) bo'yicha kasbiy pedagogik vazifalarni hal qiladi. Amaliyot mazmuni bo'lajak o'qituvchining asosiy maktabda o'quv jarayonida kasbiy pedagogik faoliyatni mustaqil loyihalash va amalga oshirishga tayyorligini shakllantirishga qaratilgan vazifalarning o'zgarmas tizimini va o'quvchining qiziqishlari va umidlariga qaratilgan o'zgaruvchan qismni o'z ichiga oladi. O'zgaruvchan qism boshqaruv faoliyatida ishtirok etishga, diagnostika tadqiqotlarini tashkil etishga, ta'lim tizimini qurishga, bo'sh vaqtni tashkil etish kabi vazifalarni belgilaydi. Amaliyot mazmunining o'zgaruvchan qismiga kiritilgan vazifalarni bajarish natijalari bo'lajak mutaxassisning rezyumelari uchun mazmunli asos sifatida talabaning "Amaliyot portfeli" ga kiritilishi mumkin.

O'quv amaliyoti talabalar uchun quyidagi imkoniyatlarni beradi: o'quv va tarbiyaviy faoliyatida kasbiy bilimlarni egallash;

kasbiy faoliyatda o'qituvchi rollarni egallash, uning sifatli ta'lim olishidan manfaatdor barcha tomonlar bilan o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yish;

amaliyot davomida o'z faoliyatidan turli yo'llar bilan ifodalangan qoniqish darajasini konstruktiv idrok etish.

o'qituvchi kasbini egallashga asos bo'luvchi amaliy faoliyatiga tayyorligini oshirish va maktab me'yoriy xujjatlarini o'rganish.

Tadqiqot rivojida har bir talaba uchun individual amaliyot marshrutlarini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishga qaratilgan amaliyot ta'lim dasturlarini integrasion va innovasion ish dasturlari ishlab chiqilishi, talabaning amaliyotdagi faoliyatini umumiy baholash va uning rivojlanishidagi aniqlangan kamchiliklarni tuzatishga oid mufassal rejasini ishlab chiqilishi va belgilangan tajriba- sinov ob'ektlarida qo'llanishi muhim vosita sifatida xizmat qildi.

Xulosalar.

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Yuqoridagilardan xulosa qilib aytish mumkinki, bo'lajak informatika o'qituvchilarni o'quv amaliyoti jarayonida pedagogik faoliyatga tayyorlash mazkur vaziyatlarda talabalarning pedagogik faoliyatini takomillashtirishga oid o'quv amaliyot dasturlarini innovasion va integrasion yondashuvga asoslanib ishlab chiqilishi zarur. Bu o'rinda bo'lajak informatika o'qituvchilariga "Amaliyot portfeli"ni yuritishni tavsiya etilishi va mazkur portfeliga amaliyot davomida talabalarni o'z ustida mustaqil ishlashga, nazariy bilimlarni amaliyotga qo'llashda integrativ yondashuvga amal qilish muhimligini ko'rsatadi. Tadqiqot rivojida bo'lajak informatika o'qituvchilarini o'quv amaliyoti jarayonida pedagogik faoliyatga tayyorlashning (tizimli, refleksiv, kreativ, shaxsiy faoliyat) aniqlashtirish, pedagogik faoliyatga tayyorlash mazmuni (fanga oid elektron shakldagi o'quv-uslubiy materiallarini joriy etish orqali interaktiv resurslarni animasion loyihalashtirish ishlarini takomillashtirish imkoniyatlaridan foydalanildi. Ushbu metodik vositalardan informatika yo'nalishi talabalari, umumiy o'rta ta'lim maktabining informatika o'qituvchilari ham faoliyati davomida unumli foydalanishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. [https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzieevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_\(2020_yil_24_yanvar\)](https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzieevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_(2020_yil_24_yanvar))
2. N.A.Muslimov. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Ped.fan. dok. . dis. Avtoref. Tashkent: TDPU, 2007.-47 b.
3. Ro'zimatov, Islomjon. "Bosqon uloqtiruvchilarda jismoniy sifatlarning rivojlanishini belgilab beruvchi metodlarni ahamiyati." Scientific-theoretical journal of International education research 1.3 (2023): 92-97.
4. Rozmatov, Islamjon, and Sanjarbek Gulomjonov. "The specific importance of motor methods of special training in short-distance running." International Bulletin of Applied Science and Technology 3.3 (2023): 89-93.
5. Хожимуродова, Махлиёхон, and Фахриддин Иномов. "AN INNOVATIVE APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS'MOVEMENT SKILLS AND COMPETENCIES IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.7 (2023): 252-257.
6. Nazirjonovich, Xatamov Zafarjon, and Inomov Faxriddin O'rmonjonovich. "Physical Education In Higher Educational Institutions Problems Of Formation Of

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Professional Skills On The Basis Of Science And Practice Ytegration In The Training Of Teaching Staff." Journal of Positive School Psychology (2023): 870-876.

7. Makhmudovich, Gofurov Abdushokir, Irmatov Shavkat Anvarovich, and Inomov Fahriddin O'rmonovich. "Development of physical activity of students based on physical education and sports classes." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.11 (2022): 135-141.

8. O'rmonjonovich, Inomov Faxriddin. "Problems of Development of Physical Culture and Sports after Independence." Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture 3.12 (2022): 58-62.

9. Шокиров Ш. Ф., Нажмиддинов А.И. (2023). Техничко-тактические приемы защиты и нападения в игре в настольный теннис. International scientific conference" innovative trends in science, practice and education 2(9), 41-47

10. Abdupattayevich, P. A., & G'ayratovich, S. S. (2023). Improving the effectiveness of the training process of students. International journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 12(09), 50-52.

11. Шодиев, Э., Ирматов, Ш., & Якубжонова, Ф. (2021). Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Общество и инновации, 2(2/S), 683-687.

12. G'ayratovich, S. S. (2022). Development of volleyball sport, world championship olympic games. Asia pacific journal of marketing & management review issn: 2319-2836 Impact Factor: 7.603, 11(12), 51-54.